

פרשת תצוה תשפ"ד

כתבי תלמידים לא מוגה

שיחת מורינו המשגיח הגה"צ ר' דוד מנחם שניידר שליט"א משגיח ישיבת גרודנא באר יעקב

הבגד האמיתי של האדם

בגדי הכהונה אינם דברים חיצוניים, איזה סדר מסוים. הם מייצרים את השם "כהן", הגמרא (סנהדרין דף פג:) אומרת, כל זמן שהבגדים עליהם, שם כהונה עליהם. כהן מחוסר בגדים חשוב כזר, הוא לא כהן. אמנם תמיד הבגדים מכבדים את האדם ואת הופעתו, הגמרא (בבא קמא דף צא:) מביאה, "רבי יוחנן קרי למאני מכבודותא", אדם בלי בגדים זהו ביזוי גדול מאוד, הבגדים מחשיבים את האדם.

אך זהו החלק הפשוט, בבגדי הכהונה זה דבר אחרי לגמרי, אף שהבגדים מחשיבים אותו ואת העבודה, הופעתו המכובדת והמרוממת מוסיפה כבוד והדר לבורא העולם, זהו כבוד ה' יתברך. אך אין זה העיקר בבגדי הכהונה, נשתדל לבאר ולקבל הבנה אחרת לגמרי. לאדם יש מדות טובות ואצילות, יראת שמים, ועל כולם ידיעת התורה, "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א), אלו הבגדים האמיתיים שמוסיפים על ההופעה שלו. האדם צריך להתאים את בגדיו והופעתו למדות הנפש. זהו מטרת בגדי הכהונה.

היופי האמיתי - תיקון המדות

יש כאן מלבי"ם יסודי על הפסוק (שמות כח, ב) "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", ודאי שכבוד הוא לא להתפאר ולהתגאות, אלא לכבד את העבודה, כבוד העבודה שהכהן מרומם בבגדיו. מבאר המלבי"ם, "הנה הבגדים שצוה לעשות היה כפי הגלוי" - כפי הנראה בעיני בשר, "האדם יראה לעינים" (שמואל-א טז, ז) - "בגדים חיצוניים" - כל אדם לובש בגדים על גופו שלא ייראה ערום, אך יש בגדים יפים יותר, מכובדים יותר - "שיספר עינים איך עשו אותם האומנים במלאכה" - בפן החיצוני של הבגדים, הייתה כאן אומנות גדולה שכתוב בחז"ל שאיננו יכולים לעשות, לאומנים הייתה ס"ד מיוחדת לעשות את הבגדים.

"אבל באמת היו מורים על בגדים פנימים שיעשו כהני ה' להלביש בם את נפשותיהם בדעות ובמדות ובתכונות טובות שהם מלבושי הנפש, ומלבושים אלה לא עשו האומנים, וצוה ה' אל משה שהוא יעשה בגדי קדש אלה" - לשון הפסוק הוא "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", המלבי"ם לומד שהוא חיוב על משה עצמו, לדאוג שגם במדות תהיה הופעה מכובדת, שהיא היא פנימיות דרגת הכהן - "היינו ללמדם תקון נפשותיהם" - משה רבינו מסר להם שיעורים עמוקים בתיקון הנפשות - "ומדותיהם באופן שילבישו הוד והדר את נפשם הפנימית" - יש יופי מיוחד לאדם המתוקן במדותיו, "חכמת אדם תאיר פניו". הרב מפוניבז' זצ"ל סיפר לי, הייתי הרבה אצל הח"ח, פניו ממש האירו. היה להם אור בדרגה מיוחדת. גם על פני הרב זצ"ל ראינו את העדינות ואת הרוחניות. אדם שיש לו מדות טובות ומיוחדות, דרגה של גדלות, אפשר לראות ולהרגיש

על פניו, זה ניכר בולט ומאיר. משה רבינו בדרגתו שעליו נאמר (שמות לד, ל) "קרן עור פניו", יכול ללמד לתקן את המדות.

"ופירוש" ועשית בגדי קדש לכבוד", כי התבאר אצלנו בכמה מקומות שנפש האדם נקראת בשם כבוד בכתבי הקדש [כמ"ש (תהילים ל, יג) "למען יזמרך כבוד" - הנפש הנקראת כבוד, תזמר, תבטא את העומק הרוחני שלה - "וכדומה] תעשה בגדי קדש שבם יתלבש הכבוד שהיא הנפש, וכבר ביארתי בפ"י ישעיה (סימן ה') שיש הבדל בין כבוד ובין תפארת, שיכובד האדם גם במעלה טבעית אבל לא יתפאר רק במעלה בחירות" - שעבד עליה מבחירה - "ומצד הרוחנית שיש לנפש בטבעה מצד מקור מחצבתה נקראת כבוד" - כל נפש נחצבת מכור הנקרא כבוד - "ומצד האור וההדר שתזכה ע"י עבודתה וקדושתה נקראת תפארת, ושתי מדרגות אלה יתלבשו בבגדי קדש שיעשה להם משה, ר"ל שילמדם ויסייע אותם בזכותו להתלבש בלבושי יקר והדר ובוזה יעשה בגדי קדש לנפש הנקראת כבוד ולנפש הנקראת תפארת" - אלו דברים מופלאים, אך כך המלבי"ם לומד בדרך הפשט בצורה מיוחדת ומופלאה.

הכהונה הגדולה בזכות מסירות נפש

המלבי"ם עוסק בבגדי הכהונה באופן כללי, אך אצל אהרן הכהן היה זה בצורה מיוחדת. דהרי אהרן לא נכלל במניין הלויים אף שהיה לוי, מפני שזכייתו בכהונה הגדולה היא באופן אחר לגמרי משאר הלויים. דהנה בפסוקים מפורש, אהרן הכהן עשה את עגל הזהב, ולכך למשה רבינו הייתה טענה עליו, ואף אהרן נענש על כך שמתו שני בניו נדב ואביהוא (רש"י דברים ט, כ; ממדרש תנחומא תצוה, י). ולכך בפרשת שמיני אומר הפסוק (ויקרא ט, ז), "ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך", וברש"י: "שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת". בפשטות אהרן התבייש כיון שעשה את העגל.

אולם איתא במדרש (שמות רבה לו, ב), ד"א "ואתה הקרב אליך" אמרו בשעה שירד משה מסיני וראה ישראל באותו מעשה" - ראה אותם בחטא העגל, כתוב דברים חריפים (שמות לב, יט) "ויחר אף משה" - "הביט באהרן והיה מקיש עליו בקורנס" - ראה את אהרן מתעסק בעגל, זורק את העגל לתוך האש - "והוא לא נתכוין אלא לעכבם עד שירד משה" - רש"י (שמות לב, ב-ז) מביא מהמדרש (ויקרא רבה י, ג) שאהרן ראה שהרגו את חור שניסה לעכב, ולכן ניסה לעכבם בדרך אחרת עד שיבוא משה שודאי יכול לבטל את רצונם - "ומשה היה סבור שהיה אהרן שותף עמהן והיה בלבו עליו, א"ל הקב"ה, משה יודע אני כוונתו של אהרן היאך היתה" - שכוונתו הייתה - "לטובה".

"משל לבן מלכים שזחה דעתו עליו" - היה בעל גאווה וחשב שיכל לעשות מה שירצה - "ונטל את הצפורן" - סוג של פטיש - "לחתור בית אביו, אמר לו פדגוגו" - המחנך שלו - "אל תיגע עצמך תן לי ואני אחתור" - אני יותר טוב בזה, אל תעיף את עצמך - "הציץ המלך עליו וא"ל, יודע אני היאך היתה כוונתך, חייך איני משליט בריה על פלטין שלי אלא אתה" - אתה תהיה ממונה על הארמון, אתה דואג באמת בשבילי, אתה מוכן להסתכן שאכעס עליך, העיקר שלא יצא חורבן - "כך בשעה שאמרו ישראל לאהרן (שמות לב, א) "קום עשה לנו אלהים", אמר להם "פרקו נזמי הזהב, אמר להם אני כהן אני אעשה אותו ומקריב לפניו, והוא לא נתעסק אלא לעכבן עד שיבא משה, א"ל הקב"ה אהרן יודע אני היאך היתה כוונתך, חייך אין אני משליט על קרבנותיהן של בני אלא אתה שנאמר "ואתה הקרב אליך".

חטא העגל היא היא הסיבה שמינו את אהרן להיות כהן גדול, היפך ההבנה הפשוטה. שמעתי לבאר, מי שיכול להקריב את עצמו בשביל כלל ישראל, "מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל" (רש"י שמות לב, ז; מהמדרש ויקרא רבה י, ג), זהו הכוונה האמיתית לשם שמים. נשתדל להאריך ולהסביר יותר.

עבירה לשמה

נחשוב קצת מה טמון בפעולה של אהרן הכהן. טמון כאן ענווה מופלאה, מסירות נפש התבטלות והקרבה כלפי הקב"ה. אם עם ישראל היו עושים בעצמם את העגל כפי כוונתם הם, זה היה חטא אחר לגמרי, בוודאי היו עוברים על "לא יהיה בך אל זר" (תהלים פא, י). בוודאי היו הורגים את אהרן והיו נענשים על שהרגו כהן ונביא (ויקרא רבה י, ג). ולכן אהרן הכהן עשה פעולה אחרת לגמרי, הכניס את העגל לאש בכוונת ביזוי, על אף שידע שיתכן ויצא עגל.

זהו בחינת עבירה לשמה, יש כאן חטא וכנגדו כבוד שמים בדרגה מופלאה, בזכות חטא זה אהרן הכהן זכה לכהונה גדולה. איננו מבינים כיצד שייך מצב קוטבי שכזה באותו המעשה, דוגמא לדבר תענית חלום. אדם שחולם חלום בשבת שצריך להתענות עליו, כיום אנו לא נוהגים כך, אך הגמרא (תענית דף יב:) אומרת שצריך להתענות, זהו כפרה על מה שנגזר בשבת בחלום. וכיון שזהו איסור להתענות בשבת, כדי לכפר על כך צריך להתענות אחר השבת. רואים שיש מושג של מהלך של כפרה שהוא עצמו חטא.

זהו רק מעין המעשה של אהרן הכהן שהיה בדרגה אחרת לגמרי. אמנם הנפש החיים (פרקים ו) מדבר שאחר מתן תורה לא שייך עבירה לשמה. הגר"א מדבר שבדרגתנו אסור לחשב חשבונות של עבירה לשמה, איננו יודעים למדוד מה עדיף בשני הצדדים, החטא או התועלת. אך כנראה נביא יכול למדוד את שני הצדדים ולעשות עבירה לשמה. זו דרגה שאין לנו מושג בה כלל, דרגה זו זיכתה את אהרן ב"הקרב אליך", בגלל שעשה עבירה לכבוד שמים, זכה לכהונה גדולה.

על גוף קדוש כגופו של אהרן הכהן, צריך לתת בגדי כהונה. משה רבינו לימד את הכהנים לקדש את גופם להיות ראויים ללבוש בגדי כהונה, שבלא הבגדים הינם חשובים כזר. הדוגמא עליה הביטו הייתה אהרן הכהן שקידש את גופו למעלה למעלה במסירות נפשו עבור בורא העולם ועבור כלל ישראל. ואף שנענש על כך, זהו גופא שהסכים להקריב את עצמו ולהיענש עבור כלל ישראל שזו דרגה שאיננו שייכים אליה כלל, היא הכנת הגוף שיהיה ראוי לשים עליו בגדי כהונה.

קיים ציווי ה' בשלימות

בדרגה כזו עבודתו של אהרן הכהן נעשית בשלימות. עליו התורה מעידה בהדלקת המנורה (במדבר ח, ג), "ויעש כן אהרן", וברש"י: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". מקשים העולם, וכי חושדים באהרן שלא ידליק את הנרות, שכך התורה משבחתו בצורה מיוחדת, "להגיד שבחו שלא שינה?!"

יש פירוש המשניות לרמב"ם (מכות, ג, יז) מופלא, שצריך לחזור עליו פעמים רבות. הרמב"ם מייסד, "מעקרי האמונה בתורה כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצוות" - מצוה אחת! - "כראוי וכהוגן ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים" - יעשה רק כי הקב"ה ציווה, ולא משום כסף או כבוד. כוונה טהורה בלא שום נגיעות - "אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שבארתי לך הנה זכה בה לחיי העולם הבא" - במצוה אחת הנעשית בטהרה ושלימות זוכים לחיי עולם הבא!

"ועל זה אמר רבי חנניא" - הידוע, "רבי חנניה בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות" - "כי המצות בהיותם הרבה, אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה" - הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, כדי שמתוך כל המצוות שאדם יעשה במשך חייו, לא יתכן שלכל הפחות לא תהיה מצווה אחת שתהיה בשלימות ובטהרה, ובזכותה יזכה לחיי העולם הבא.

אנו צריכים להשתדל כל אחד ואחד כפי כוחו, לקיים מצוות ה' כפשוטו, כראוי ובשמחה ובאמת. ללמוד ולהתפלל בשלימות. לא לשם כבוד או דברים אחרים. להרבות הרבה הרבה בלימוד המוסר, להרבות בעבודה כפשוטו. כך אפשר להתקדם ולהתעלות במעלות גדולות, שכל המעשים שעושים יהיו בדרגה אחרת ובהרגשים אחרים. בזה נזכה שיהי ה' עמנו. ה' יתן שנזכה לזה.